

igazából a tudományos igényű publikációkban kérhető számon. Bár e sorozat egy-egy könyve épp a szövegek effajta tipologizációjának eredményeként vált tematikussá.

A *Tündér Ilona kertje* a gyermek és felnőtt olvasókat a rejtelmek világába röpíti, ahol foggal született garabonciások, táltosok, a csíziót értő bűbájosok járnak-kelnek; boszorkányok végzik mesterkedéseiket, tündérek táncolnak a bácskai éjszakában. Mert minden monda eseménye idevalósi, a mi vidékünkhez kötött: a Bácskához, a Bánáthoz és szép számban a drávaszögi falvakhoz: Karancs, Laskó, Bellye, Kopács, Izsép, Vörösmart lakóinak emlékezetéhez meg Szlavónia egykor népesebb magyar falvaihoz, Harasztihoz, Kórógyhoz.

A török világot megidéző mondák a bánágiak kedvelt búcsújáró helyének, Máriaradnának csodatevő kegyképéről; az e tájon szokatlan halmok keletkezéséről szólnak, és az ott elrejtett s lánggal tisztuló gazdátlan kincsről; a kőkecskébe zárt pénzről, a kincsei őrző kfgyőről. És nem hiányzik eleink hiedelemvilágából a lidérc, a hazajáró lélek, a sellő sem.

Sorra mind a mondák szereplői, eseményei európai vándormotívumok itteni előfordulásai, folklórkincsünk gazdagságának bizonyítékai.

A *Tündér Ilona kertje* című könyvbe válogatott mondaszövegeket olvasmányossá Bognár Antal mesélte. Az élmény expresszivitását fokozó illusztrációk Péter László grafikus művészetét dicsérik.

SILLING István

## SILLING ISTVÁN: KÍNJÁN ESÉK ESETE

Silling István könyveit azért szeretem, mert már címeikkel felkeltik érdeklődésünket. Legutóbbi könyvecskéjének a székelykeveiek szövegrészletét választotta címül, amelyet – képgazdagsága mellett – kimondhatatlansága tesz érdekfeszítővé. E szövegválogatás szerves egységet képez a szerző korábbi publikációival. 1992 karácsonyán vehettük a kezünkbe a kupuszinai népi imádságokat, ezt követték a *Híd*ban publikált értekezései az apokrif imákról, majd az idei év elején, nagybőjt idején a *Kilátó*ban hétről hétre olvashattuk a húsvétot is beköszöntő válogatását.

Az 1992-es kiadványban szülőfalujának, Kupuszinának a legszebb imáit válogatta, későbbi publikációiban azonban egész Vajdaságra irányította figyelmét. Már a kupuszinai gyűjtemény kapcsán rácsodálkoztunk, hány típusú imát ismernek és ugyanannak a szövegtípusnak hányfajta variánsa lehet még egy olyan kis településen belül is, mint amilyen Bácskertes. Képgazdagsága, a metaforák változatossága arról győzött meg bennünket, hogy az ott gyűjtött apokrif imádságok a bácskai népköltészet legértékesebb rétegébe sorolhatók. A *Kínján esék esete* variánsai kapcsán ez a megállapításunk az egykori jugoszláviai magyar nyelvterületre vonatkoztatva is érvényes, hiszen a kötetben – a bácskai és bánáti változatok mellett – szlavóniai és baranyai imádságokat is olvashattunk.

A területi szórtság láttán a szakember önkéntelenül is arra figyel, hogy az egyes szövegeknek mekkora a megterheltsége, van-e ezen a viszonylag kis területen olyan imádság, melyet elsősorban a Bácskában, illetve Bánátban imádkoztak, s melyik az a szöveg, amely az egész egykori jugoszláviai nyelvterületen közismert. Az ötvennyolc ima

természetesen kevés ahhoz, hogy messzemenő következtetésekre jussunk, hiszen a szerző korábbi kupuszinai publikációja csaknem ugyanennyi imádságot tartalmazott. Meggyőződésünk tehát, hogy az utóbbi könyv kutatópontjain hasonló mennyiségű és minőségű változatot gyűjthetnénk össze, ha hasonló következetességgel fognánk a gyűjtéshez, mint Kupuszinán. Ennek ellenére azt hisszük, hogy az úgynevezett esti és a reggeli imádság ezen a vidéken még napjainkban is eredeti funkciójában él. Az „*Ehun jön Jézus*” kezdetű könyörgés, amely ugyancsak a Megváltó szenvedéstörténetét mondja el, kimondottan a bánáti területeken, a szegedi kirajzású magyarok körében ismert. Az egyetlen szabadkai variáns, melyet Kelebián jegyeztek fel, ugyancsak ezt az állításunkat támasztja alá, hiszen a kelebiai tanyák lakói is valamikor a szegedi földekről jöttek mai lakhelyükre. Apokrif imádságaink egy része tehát szorosan kötődik a vajdasági magyarság korábbi szülőföldjéhez: a palócföldhöz, Bukovinához, a szegedi nagytájhoz. A címadó imát a székelykevei Dani Erzsébet még a Bukovinából idetelepült nagyanyjától tanulhatta. A Kupuszinán megőrzött középkori misztériummaradványt is az ősök egykori otthonukból hozták magukkal. Ezért ismeretlen a párbeszéd, helyenként balladás ihletésű szöveg más településeinken.

Az imádság – ellentétben a többi folklórműfajjal – nem közösségi, hanem egyéni. A reggeli és esti imákat a vallásos emberek manapság is egyedül mondják el, az egyház által is verifikált szövegekkel. Ez a családi műfaj nagyanyáról öröklődik az unokára.

Silling István Penavin Olga tanítványaként megtanulna, hogy jó, ha a folklórköztészek összegyűjtésében segítőitársai is vannak. A kötet anyagát harmincnál több hivatásos néprajzos és társadalmi gyűjtő küldte el a szerzőnek. Szervezőmunkájához is további kitartást kívánunk Silling Istvánnak saját örömeire és a vajdasági népköltészet gazdagodására. Ha az eddigieknél is több apokrif imát gyűjt össze, akkor talán „Mennyország ajtaja ki lesz nekünk nyitva, / Pokol ajtaja le lesz nekünk zárva mindörökre.”

*BESZÉDES Valéria*

## CSAPÓ JULIANNA: A JUGOSZLÁVIAI MAGYAR IRODALOM 1991. ÉVI BIBLIOGRÁFIÁJA

Igen nehéz feladatra vállalkoztam, amikor elvállaltam, hogy a ma esti könyvbemutatón (tizenharmadik felszólalóként) egy olyan művet ismertessek, amely egy cseppet sem olvasmányos – legalábbis látszólag –, mégis nélkülözhetetlen kézikönyv a kutatók számára, s az irodalomtörténészek és a művelődéstörténészek egyaránt haszonnal forgathatják.

A tizennégy bemutatásra kerülő könyv kilenc műfajt képvisel (3 verseskötet, 2 novellagyűjtemény, 2 tanulmánykötet, 2 különböző népmese- és mondagyűjtemény mellett 1–1 regény, publicisztika, művelődéstörténet, népi imádságok és bibliográfia), s mindegyiket másként kell olvasni. Nemcsak másként, más módon is hangulatban, más módon indítékból vesszük őket a kezünkbe, hanem valóban másként is olvassuk. Míg a regény, elbeszélés folyamatos olvasást igényel, a versekre időközönként vissza-visszatérünk – a bibliográfiákat leginkább forrásértékű műnek kezeljük (mert valójában azok is), tájékozódunk belőlük, hogy az adott időszakban írtak-e egy meghatározott témáról, egyénről,